

Тема. Мова – багатство душі

Мета. Показати дітям красу і багатство рідної мови за допомогою народної творчості, творів письменників і поетів. Викликати бажання вивчати українську мову, милуватися її красою. Формувати громадські якості. Виховувати любов і повагу до Батьківщини – України, її символів, традицій, обрядів; любов до рідної мови, свого народу.

Вчитель. 21 лютого 2000 року в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі вперше відзначили Міжнародний день рідної мови, аби привернути увагу світової спільноти до того факту, що з 6000 мов, які зараз існують, більшість перебуває під загрозою зникнення. В Україні свято рідної мови запровадили у 2002 році. Тож сьогодні ми зібралися, щоб сказати теплі і ніжні слова про нашу рідну українську мову. Ми живемо на мальовничій землі – в Україні. Тут жили наші предки, живуть наші батьки, живемо ми. З задоволенням милуємось красою рідної природи, вслухаємось у чарівні мелодії пісень, вбираємо в себе ніжні звуки української мови.

Є в центрі Європи чудова країна,
Сягає корінням у сиві часи.
І це – незалежна моя Україна!
Тут гори Карпати, степи і ліси.
Моя Батьківщина – велика країна.
Весь Всесвіт – для мене Вона.
Найкраща у світі моя Україна,
У цілому світі одна.
Я тут народився у добру годину,
Тут світ пізнавати учусь.
Люблю я всім серцем свою Україну!
І нею пишаюсь, горджусь.
Що краще у світі за рідну місцину?
Вкраїна, як ненька – одна.
Люблю я всім серцем свою Батьківщину,
Для мене – найкраща вона.

Учень. Україна – це наш рідний край, наша дорога і мила Вітчизна, земля, де ми народились, побачили і пізнали світ, почули колискову пісню, рідну мову, - це найдорожча у світі Батьківщина.

У всьому світі кожен зна:
Є Батьківщина лиш одна.
І в нас вона одна – єдина –
Це наша славна Україна.
Про Україну, рідний край
Ти завжди, завжди пам'ятай.

Вчитель. Коли ми говоримо про нашу державу Україну, ми не можемо не згадати про нашу столицю – Київ.

Київ – місто історичне,
Йому вже багато літ!
А воно красиве, вічне,
Серед зелені і квіт
Київ – серце України,
І найкраще місто в світі,
Хоч пройшов усякі зміни, -
Гарний все – в зимі чи в літі.

(Демонстрація слайдів із зображеннями краєвидів Києва).

Вчитель. Кожна держава світу має свій герб, прапор та гімн. Це – символи держави.

1. Гімн – це найголовніша пісня України, в якій висловлюються найсердечніші думки і прагнення народу. Автор українського гімну – Павло Чубинський. Він написав вірш у 1862 році. Композитор Михайло Вербицький створив музику в 1885 році. Називається гімн «Ще не вмерла Україна». Слухати його потрібно стоячи мовчки, з гордо піднятою головою.

2. Прапор – державний символ.

Це для всіх – ознака сили,
Це для всіх – ознака слави.
Синьо-жовтий прапор маєм:
Синє – небо, жовте – жито.
Прапор свій оберігаєм,
Він – святиня, знають діти.

Блакитний колір – це колір води, чистого неба, це символ миру. Жовтий колір – це колір вогню, сонця, без лагідних променів якого немає життя на землі; це колір зерна, хліба. Ці кольори мають значення миру і багатства, бо наш народ є мирним і працелюбним.

3. Герб – найголовніший із символів; тризуб символізує мир і творчу працю. А ще в ньому відображено триєдність життя: це Батько, Мати, Дитя, які символізують силу, мудрість і любов.

4. Українські обереги.

Народним символом українців є батьківська хата і святий хліб, вишитий рушник і материнська пісня, верба і калина, хрещатий барвінок, дивовижна писанка і вірний своєму краю лелека.

5. За всіх часів і у всіх народів було найбільшою святістю, коли лежав на столі хліб. Хліб був мірилом життя. Будь-яке свято не обходилося без паляниці. Народжувалася дитина – йшли з хлібом, справляли весілля чи будували хату – неодмінно приходили з хлібом, дорогих гостей зустрічали хлібом-сіллю.

-Не кидайсь хлібом, він святий, -
В суворості ласкавій,

Бувало, каже дід старий
 Малечі кучерявій.
 - Не грайся хлібом, тож бо гріх! –
 Іще до немовляти
 Щасливий стримуючи сміх,
 Бувало, каже мати.

Прислів'я та приказки про хліб.

Без солі і хліба немає обіду.
 Коли хліб на возі, немає голоду в дорозі.
 У травні дощ надворі, восени хліб в коморі.
 Без солі не смачно, а без хліба не ситно.

Вчитель. У кожного народу є улюблене дерево: у росіян – береза, у канадців – клен. А яке дерево найбільше шанували українці?...Правильно, це верба, символ краси, неперервності життя. Вона дуже живуча: встромиш у землю гілочку, і виросте дерево; а якщо поранишся, то засип рану порошком меленої вербової кори, і кров зупиниться. А що ви знаєте про вербу?

Учні. Верба дуже любить воду, тому росте на берегах водойм, або біля криниці. З давніх-давен люди помічали, що там, де росте верба, вода чиста, прозора і смачна. Про цю властивість верби навіть прислів'я склали.

Де сріблиться вербиця, там холодна водиця.
 Де вода – там верба, де верба – там вода.
 Там криниця, де водиця.

- Учень. 1. А ще українці вважали вербу святим деревом і вірили в її магічну силу. Остання неділя перед Великоднем називається Вербною. На вербну неділю святили вербу в церквах, ці гілочки слугували оберегами, їх зберігали за образами. Коли йшов сильний дощ або град, люди кидали ці гілочки на вулицю, щоб зупинити негоду.
2. Свяченою вербою окурювали хату, щоб її мешканці не хворіли. Свячену вербу садили на городі, щоб вона рятувала людей від різної напасті.

Вчитель. Калина – ще один символ України, не менш вшанований, ніж верба. Недарма в народі кажуть: «Без верби і калини – нема України». Не було в Україні хати, біля якої не кущувала б калина. А що ви знаєте про калину?

1. Калина – це символ кохання, краси і щастя. Навесні калина вкривається білим цвітом і стоїть, як наречена у білому вбранні. Дівчата весною

прикрашали коси її квітами. А восени, коли кетяги калини достигали, її чіпляли попід стріхою.

2. У народній медицині не було кращих ліків від застуди, ніж калиновий чай. Свіжі ягоди з медом та водою вживали під час кашлю та серцевих захворювань, а дівчата соком калини очищали обличчя, щоб шкіра була гладенькою та рум'яною. Коли випікали коровай, неодмінно прикрашали його гілочками калини.

Вчитель. Кожному народові дорога його мова. «Рідна мова дорога людині, як саме життя», - говорить народна мудрість. Без мови не може існувати народ, його культура. Мова є одним із найдорожчих скарбів, які людина створила за свою історію. Українська – одна з найбагатших і наймелодійніших мов світу. Що ж таке мова? У народі кажуть: «Слово до слова – зложиться мова». Тарас Шевченко говорив про мову так:

Ну щоб, здавалося, слова...

Слова та голос – більш нічого...

А серце б'ється, ожива, як їх почує.

Мова – це багатюща людська криниця, у яку народ складає багатий досвід свого життя, свої мрії, сподівання. Любов до рідної мови починається ще з раннього дитинства. Мати, заколисуючи дитину, співає їй колискові пісні, доносить до маленького дитячого серденька слова рідної мови. І де, як не в колисковій пісні, відчувається краса рідного слова, яскравість і милозвучність мови.

І тихо мовляться слова,
І шепче зірка вечорова,
І чуть, як засина трава,
У колисковій рідній мові...

Люлі, люлі, прилетіли гулі,
та й сіли на люлі.
Ой ви, гулі, не гудіть,
Колисочки не будіть.
Колисочка хитається,
Дитиночці дрімається... А – а – а...

Баю, баю, баю!
Дровець нарубаю
і в печі натоплю:
Буде тепло в хаті,
Буде дитя спати... А – а – а...

Вчитель. На мою думку, з таких гарних виконавець колискових пісень виростуть прекрасні матері, які будуть прищеплювати своїм дітям добро. І, звичайно, навчатимуть любити свою землю і свою мову.

До краси української мови зверталось багато письменників і поетів. Послухайте уривки з творів і скажіть, хто їх автор.

Тече вода з-під явора яром на долину,
Пишається над водою червона калина...

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть...

Вітер з гаєм розмовляє, шепче з осокою,
Пливе човен по Дунаю один за водою...

Зацвіла в долині червона калина,
Ніби засміялась дівчина – дитина...

Вчитель. Так, автор цих рядків Тарас Шевченко. А що ви, діти, знаєте про цього поета?

Щовесни, коли тануть сніги,
Й на рясті просяє веселка,
Повні сил і живої снаги
Ми вшановуєм пам'ять Шевченка.
Не на шовкових пелюшках,
Не у великому палаці,
В хатині бідній він родився
Серед неволі, тьми і праці.
В похилій хаті край села
Над ставом чистим і прозорим
Життя Тарасику дала
Кріпачка-мати, вбита горем.

Вчитель. Минуло багато років з дня смерті поета, але пам'ять про нього живе у серцях українців донині. У багатьох вдома є «Кобзар» Шевченка, а його вірші знають і люблять всі українці.

Вчитель. Кожен з вас любить казки. А чи знаєте ви їх? Проведемо вікторину. Звідки ці уривки?

« Дід – за ріпку, баба – за діда, тягнуть-тягнуть, а витягти не можуть.»

« Жили-були дід та баба. Була в них курочка ряба. Знесла курочка яєчко. Не просте, а золоте.»

« Прибігли мишенята і кажуть:

- Потрібно колосок обмолотити.

- А хто молотитиме? – запитав півник.

- Тільки не я! – закричав Круть.

- Тільки не я! – закричав Верть.»

« Я по засіку метений, я на яйцях спечений, я від діда втік, я від баби втік...»

Вчитель. В українській мові дуже багато загадок, їх люблять відгадувати не тільки діти, а й дорослі. У загадці зашифрований якийсь предмет чи явище.

Спостережлива людина завжди відгадає загадку. Перевіримо, чи спостережливі ви.

1. Під одним брилем чотири козаки. (стіл)
2. В нього є чотири ніжки,
Та ходить не вміє пішки,
Підставляє без упину
Всім свою надійну спину.
Як натомився ти дуже,
То присядь на нього , друже. (стілець)
3. Ніг немає, а ходжу, рота немає, а скажу:
Коли лягати спати, коли пора вставати. (годинник)
4. Є чарівник у школі в нас, ану, впізнайте, хто він?
Озветься – тиша йде у клас,
Озветься ще раз – гомін.
Щоб не спізнилися на урок,
Нам голос подає ... (дзвінок)
5. Білий зайчик стрибає по зеленому полю. (крейда і дошка)
6. Разом стіл я і стілець, хто вгадає – молодець. (парта)
7. Паперовий кораблик щодня перевозить у трюмах знання.
Після плавання цей корабель повертається в рідний порт Фель.
(книжка)
3. Невеличка хатка, там живуть малятка.
Ми їх, гостроносих, у портфелях носим. (олівці)

Вчитель. До перлин української мови належать прислів'я та приказки. Віками їх складав народ, вони навчали людей мудрості.

1. Гостре словечко коє сердечко.
2. Не кидай слова на вітер.
3. Голова без розуму як ліхтар без світла.
4. Праця годує, а лінь марнує.

Вчитель. Про красу української мови писало багато поетів.

Сидір Воробкевич

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває, той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.
Як ту мову нам забути
Котрою учила
Всіх нас ненька говорити, ненька наша мила.

Володимир Коломісць

Босоніж стежка побіжить левадою в городи...
 Як любо тут, як славно жить серед цієї вроди.
 Кохаю край наш дорогий, що зветься Україна,
 Вітчизні хочу я своїй зрости достойним сином.
 Є в світі зваби немалі, цікава стежка кожна,
 Але до рідної землі забайдужитись не можна.
 Люби, шануй, піднось до зір її пісні і мову.
 Нема солодшої повір за неї пречудову.

Вчитель. Вивчати рідну мову вам допоможуть школа, уроки рідної мови.
 Любіть її всім серцем, вона наша гордість. Не цурайтесь нашої співучої мови!

Велична, щедра і прекрасна мова,
 Прозора й чиста, як гірська вода, -
 То України диво барвінкове,
 Багата мова й вічно молода.
 Мова! Українська мова! –
 Вона співуча, лагідна, дзвінка...
 Мова! Українська мова –
 Єдина, рідна й дорога така.
 Вона, як тиха пісня колискова
 Приходить в серце нам із давніх літ.
 То мова – ніби пташка світанкова,
 Що гордо лине у стрімкий політ.

Підведення підсумків.

- Тож яке свято відзначається 21 лютого?
- За що ми любимо рідну мову?
- Що ви, учні, можете зробити для того, щоб наша мова жила і розвивалася?